

In de bosrijke omgeving ± 100 km ten zuidwesten van Oslo, heb ik de laatste weken van september een echte Herfstsefeer geproefd. De bomen veranderden in fantastische kleuren. Vooral de Ratelpopulier blonk uit door zijn diversiteit van mooie kleuren en dan de donkere dennen en sparren tussen het rood en geel verkleurende bomen, gaven de mooiste vergezichten.

Er was daar veel trek van Vlaamse Gaaien. Daar hoorde ik dan ook enkele malen de karakteristieke klokkende roep die het geheel nog sfeervoller maakte.

Ook vloog er een keer bij een wandeling een grote Auerhoen voor me op, die op het laatste moment vlak voor me opvloog, alsof er kanonskogel werd afgeschoten. Meestal zag je deze soort niet, maar de uitwerpselen verrieden de aanwezigheid van de Auerhoen. Deze grote uitwerpselen zijn in het najaar zwart gekleurd door het eten van bosbessen.

Verder kwam ik daar mezen groepen tegen van voornamelijk Kool- en Pimpelmezen met Matkopmezen en Goudhaantjes.

De Scandinavische vorm van de Staartmees met de hele witte kop zag ik daar alleen in ongemengde groepen.

Het was mijn eerste reis naar Noorwegen, maar zeker niet de laatste. Het is een land van ongerepte natuurschoon.

WILLEM VAN DUIJN

PLANTAARDIGHEDEN

Aan de binnenduinrand komen tussen de Oostenrijkse dennen (*Pinus nigra* ssp. *nigra*) ook wel de grove dennen (*Pinus sylvestris*) voor. Ze zijn direct te herkennen van de Oostenrijkse dennen doordat de naalden korter zijn en lichter van kleur. Ook de bast is minder diep ingesneden dan bij de Oostenrijkse den en soms roodbruin van kleur. De kegels zijn veel kleiner en de winterknoppen zijn niet harsig. In de noordduinen vond ik een grove den die vol harsbuilen zat aan de uiteinden van de takken. Ik had eerst geen idee wat het kon zijn, maar aangezien er kleine gaatjes in de harspropen zaten, ging mijn vermoeden toch wel uit naar een soort galvorming. De grootste moeilijkheid was echter om daar achter te komen. Via een oude jaargang van "De Levende Natuur" afl. 9 van 1899 ben ik er achter gekomen. De harsprop wordt veroorzaakt door een rupsje van een motje *Retinia resinella* genaamd. Dit rupsje komt uitsluitend voor op de grove den en niet op andere dennensoorten of sparren. Het rupsje overwintert meestal twee keer. Het vlindertje (15 mm tot 20 mm en grijsbruin van kleur met fraaie tekening) komt in mei of juni te voorschijn en legt haar eieren vlak onder de eindknop van de jonge dennentakken en onder de daar weer onder geplaatste knoppenring. Het takje begint te "bloeden" en omsluit het eitje en beschermt het ongewild.

Veel schade doet het gewoonlijk niet, omdat alleen de zijscheuten worden aangetast. Alleen als de harsbuilen in grote aantallen op jonge dennen voorkomen, kan de aanplanting verloren gaan.

Aan veel planten is een legende verbonden. Voornamelijk zijn dat planten die bepaalde kenmerken hebben, waarvan de natuurlijke betekenis niet duidelijk is. Iedereen kent riet (*Phragmites Communis*). Dit gewone riet vertoont op bijna alle bladen 3 inkervingen alsof het blad op die plaats even omgevouwen is. De legende wil dat dit veroorzaakt is door de tanden van de ezel waarop Christus naar Jeruzalem trok. Terwijl Hij de ezel even stil liet staan, pakte deze een bosje riet met de tanden, maar de ezel had geen tijd het riet op te eten, omdat de Heer zijn weg vervolgde. Zo bleven de tanden tot op de huidige dag in de bladen staan. Ook perzikkruid (*Polygonum persicaria*) een algemeen (on)kruidplantje met een lichtrode bloemtros heeft zo'n legende. Op sommige bladeren komen bruinrode, haast zwarte vlekken voor. Dit plantje had onder het kruis gestaan en enige bloeddruppels zouden op de bladeren gevallen zijn. In sommige delen van ons land wordt dit plantje nog steeds Kruisblad genoemd.

E. Aartse